

Loonen uitkeeren valt nooit mee. Maar vooral profeten belonen is een moeilijke kunst.

Profeteeren moge zwaar zijn, belooning van den profeten kan meer dan éénmaal zwaarder heeten naar recht.

Het loon eens profeten, dat trekt des profeten Zender zich aan.

Wie niet gehuiverd heeft als hij aan een profeten zijn „loon“ uitkeert, die heeft achter den profeten den alwetenden God niet gezien. En God taxeert altijd zuiver.

De eenige wijze, om het graf van de profeten in eere te houden, is deze, dat men hun testament vervult.

K. S.

het beleid van de tegenwoordige Overheid in alle delen met de naam van dirigisme te bestempelen. Naar het ons voorkomt zijn in de regering zowel de overdrijvende dirigisten als de weifelaars en de anti-dirigisten vertegenwoordigd. Tal van maatregelen van de Minister van Financiën uitgaande, dragen, zoals de schrijver terecht opmerkt, duidelijk het kenmerk van te zijn voortgekomen uit en te zijn gedragen door een dirigistische overtuiging. Hetzelfde geldt ook ten aanzien van de Minister van Landbouw, doch het zou o.i. onverantwoord zijn, dit ook te zeggen van het Ministerie van Economische Zaken. Wanneer men dit Ministerie ziet ijveren voor Liberalisatie van het handelsverkeer en daarbij zelfs niet volhardend zonder ook maar de toevlucht te willen nemen uit rechtmatige zelfverdediging tot het wapen van verhoging der invoerrechten wanneer anderen prompt de liberalisatie laten volgen door verhoging van het invoerrecht om daardoor het effect van de liberalisatie praktisch ongedaan te maken, kan men moeilijk zeggen, dat een dergelijke gedragslijn het stempel draagt van het dirigisme. Daarbij kan ook nog gewezen worden op het feit, dat, zodra de verhoudingen weer normaler begonnen te worden, de toestand althans overzichtelijker was geworden, de Minister van Economische Zaken de recente beschikking inzake de beperking van de handelsmarges introk. Wij willen daarmede allermint de ogen sluiten voor het feit, dat op tal van andere punten het verkrijgen van grotere vrijheid voor het bedrijfsleven van veel belang zou zijn en nog achterwege bleef, doch wij zijn voor onszelf geneigd, dit op rekening te brengen van het compromissachtig karakter van het tegenwoordige overheidsbeleid als totaliteit gezien.

De schrijver is o.a. terecht van oordeel, dat dit de grote moeilijkheid is, dat men in Nederland niet principieel stelling neemt tegen het dirigisme. Juist met het oog op deze dringende nodige principiële behandeling van de zaak, hadden wij gaarne gezien, dat de schrijver zijn boek anders had opgezet, minder spectaculair, meer principieel. Wij hopen dan ook, met alle waardering hiervoor, dat hij een bijdrage levert om ons volk de ogen te openen voor de gevaren, die het bedreigen, dat de schrijver toch nog eens de tijd zal vinden, om de scherpe observaties, die hij op menig punt aan de dag legt en de principiële gedachten, die thans door de tekst verspreid liggen, samen te bundelen in een constructieve studie om ons volk wakker te maken ter onderkenning van het grote gevaar van het sociaal en economisch dirigisme, dat ons nationale leven dreigt te verlammen. Veler ogen zijn nu nog voor dit gevaar gesloten, menigeen vindt het nog niet zo kwaad, wanneer vadersche Staat zich met alles en nog wat inlaat, terwijl toch bestendiging van verregaande bemoeiing van de Overheid met het economisch leven, verder dan door de omstandigheden dringend vereist is, om van het opsluiten van de nationale economie in de ketenen ener publiekrechtelijke dwang-organisatie nog maar te zwijgen, verdergaande aantasting van onze nationale welvaart ten gevolge zal hebben. En dit, omdat het ons volk geleidelijk berooft van de talenten, het initiatief, de energie en de kundigheid van de ervaren ondernemers in ons vaderland, wier projecten nog altijd meer crediet verdienen dan de ideeën der plan-economen.

Wanneer wij met de schrijver van oordeel zijn, dat het moet komen tot een principiële bestrijding van het sociaal en economisch dirigisme, dan houdt dit ook in, dat deze bestrijding dan alleen de naam van principieel zal verdienen, wanneer wij ook in deze ons laten leiden door het Woord Gods, en aan onze Overheden voorhouden, dat God ook van hen verlangt, dat zij de omtuining, welke God gesteld heeft om de eigendom van de mens, opdat hij zich in deze positie als rentmeester Gods met eigen verantwoordelijkheid en bevoegdheid zou gedragen, zullen erkennen en respecteren. Doch wie zo tegen het dirigisme zal willen strijden, hij zal dit kwaad moeten onderkennen en tekeer gaan overal, waar men op onrechtmatige wijze de vrijheid van de Christenen op dirigistische wijze in de klauwen wil slaan. Dr. Zeegers begint daarom — zoals wij hem al eens persoonlijk mochten voorhouden — met de strijd aan te binden, gelijk wij dat reeds jaren geleden mochten doen, tegen het kerkelijk dirigisme, dat helaas hem nog steeds gevangen houdt. Wij spreken deze wens uit ter wille van de eenheid in het leven, die er ook in deze bij ons allen moet zijn.

P. GROEN.

De Bell-Ringers in 1880

Kuypers protest tegen het optreden der „Bell-Ringers“, waardoor ons christelijk publiek zich beet genomen voelde, ontlokten in de pers felle reacties, zeiden we. Het was Prof. Dr F. L. Rutgers, die in De Standaard van 2 Dec. 1880 een artikel schreef onder de titel: „De Engelsche klokkenspelers in de Parkzaal te Amsterdam“. Rutgers vertelde daarin, dat hij, gelijk honderden, naar de Parkzaal was gegaan in de stellige overtuiging, dat die uitvoering een christelijk karakter zou dragen. Maar ook Rutgers achtte zich bekocht.

Wat hadden die „Bell-Ringers“ dan wel op hun geweten?

Rutgers zegt er het volgende van:

„Er is nu eenmaal in het Hollandsch geen ander woord voor hetgeen deze zangers aan hun zingen toevoegden. Het was niet geestig, noch komisch, noch aardig, noch iets dergelijks; het was enkel „koddig“, toen in het eerste liedje, zonder dat de woorden daartoe ook maar enigszins aanleiding gaven (eerder het tegendeel, want het was juist bij de telkens wederkerende wensch, dat levensverbetering even goed gaan mocht als het ketellappen) de zangers gedurig met een kluchtig gezicht elkander toeknikten. Evenzoo toen in het tweede liedje een hoofdzaak was, dat verlies van zoo aanschouwelijk mogelijk werd voorgesteld; en toen in een ander liedje een regel, waarom anders geglimlacht (de wensch namelijk van een rijzig man naar een kleine vrouw) aanleiding gaf tot een lang aanhoudende uitbarsting van schaterlachen. En 't was ook niet anders dan „grappenmakerij“, toen in het laatste liedje, de zangers achter gordijnen gingen, groote gekleurde slaapmutsen opzetten, en daarop, het hoofd door de gordijnen stekende, alsof zij reeds te bed waren, een „goeden nacht“ elkander toezongen en toeknikten. Door dat alles, in verband met de strikt in acht genomen „neutraliteit“, kreeg de gansche zaak het karakter van een „openbare vermakelijkheid“, die niets anders dan „vermakelijkheid“ zijn wilde. En op mij, gelijk op velen, was toen de indruk deze: Als we geweten of vernood hadden, wat het zijn zou, waren we niet gekomen.....“

Gelijk we eer schreven, was het de bedoeling van deze „Bell-Ringers“ volkszonden als drankmisbruik en dergelijke, te bestrijden. Maar Rutgers stelt de vraag of daarmee het optreden van deze grapjassen was goed gepraat.

Tenslotte trekt hij deze conclusie:

„Om andersdenkenden zoo mogelijk te overtuigen moet de gansche zaak principieel worden toegelicht en behandeld; waarbij uit den aard der zaak allerlei vragen ter sprake komen: als b.v. wat de apostelen onzes Heeren in gelijksoortige omstandigheden en ter bestrijding van gelijksoortige volkszonden hebben aangeraden en gedaan; wat er in de Christelijke Kerk vóór en tegen de niet-zedenkwetsende openbare vermakelijkheden al zoo in het midden is gebracht; of een christen ook beproeven mag, met neutrale middelen heersche zonden te bestrijden, en of niet, zelfs wanneer die pogingen gelukten, aan de eene zijde meer zou verloren worden dan men aan de andere zijde gewonnen had; of niet soms het middel, dat misschien een enkel jongeling van verkeerde gezelschappen afrekt, bij een tiental grooter aantal de uitwerking heeft, dat zij van een ernstige levensbeschouwing tot geheelen wereldzin komen; en nog veel meer andere even gewichtige vragen. Ik noem die hier slechts, en laat de behandeling van dit punt geheel over aan de redactie van De Standaard, die ze reeds heeft toegezegd.....“

Wij hebben deze citaten gegeven, omdat we er mede wilden laten zien, hoe in de tachtiger jaren der vorige eeuw ons gereformeerde volk dacht over het „publiek vermaak“, uit welk een geheel andere mentaliteit zij geleefd hebben dan wij tegenwoordig doen.

Men stelde het zich eens voor: die Bell-Ringers hadden, blijkens wat Kuyper en Rutgers vertelden, niet anders gedaan, dan wat onschuldige grapjes verkopen. Het allerergste was de slaapmutsen-geschiedenis. Kuyper zelf schrijft hiervan:

„Echte potsen en plassen-grappen zijn er uitgevoerd. Men heeft met mimiek gekunsteld, en met 't trekken van allerlei gekke gezichten, met dol en gemaakt lachen, met als kevers op elkander te springen, en ten slotte zelfs door, met slaapmutsen op, te doen alsof men zoo uit bed stapte, precies gedaan wat Boas en Judels in zijn kermis tent laat doen.....“

Ons volk vond dat héél erg.

Zó was het onder ons nog in 1880. Nu, in 1952, zullen velen er om glimlachen en wanneer we er mede vergelijken, wat er tegenwoordig in onze christelijke kring zo al gebeurt bij jaarfeesten, jaarvergaderingen van jeugdverenigingen en bij de avondjes, die de leerlingen der middelbare scholen geven, om nog maar te zwijgen van wat de studenten uithalen, dan komt ons heel gemakkelijk de vraag over de lippen: was dát nu zo erg van die „Bell-Ringers“, dat er weken achtereen in de bladen over geschreven moest worden?

We moeten hierbij wel in rekening brengen, dat ons gereformeerde volk uit die tijd nog radicaal anders stond tegen alles wat we „publiek vermaak“ plegen te noemen. Onze levensstijl was volstrekt afwijzend tegenover deze dingen.

En nu staan wij voor de vraag: wanneer leefden wij nu overeenkomstig de wil des Heren: toen of nu? Het is dezelfde vraag welke Rutgers in zijn Stan-

daard-artikel stelde. Ook Rutgers begreep, dat alleen het Woord Gods hier beslissend kan zijn. En Kuyper is dan ook in een serie Standaardartikelen op deze vraag ingegaan. Gelijk hij dat steeds placht te doen, ging hij eerst breed in op de historie, vertelde hoe Luther en Calvijn er over dachten, wat in de kring der Reformatie allengs gewoonte werd, om dan over te gaan tot ontwikkeling van de stelling: „Zoo eeren we dan de Kunst als een heilige gave Gods, en het Vermaak als een door God gewilde ontspanning, mits beide gebonden aan Gods heilige wet“.

Daarbij komt hij tot de conclusie, dat het toneel als in strijd met deze heilige wet Gods door ons nooit aanvaard mag worden. Het zwaartepunt ligt bij Kuyper in het onoverkomelijke bezwaar van het eigenlijke acteren. Hij zegt er het volgende van:

„Een goed acteur n.l. moet, zal hij slagen, zoo geheel inleven in de rol, die hij speelt, dat het publiek van geen spel iets merkt, maar meent realiteit voor zich te zien. Zoolang ge nog onder den indruk blijft: „die man is niet de koopman van Venetië, maar speelt er voor“, „die man is niet Macbeth, maar doet alsof hij het was!“ is het hoogtepunt der dramatische kunst nog niet bereikt. Tot die hoogte klimt de acteur eerst dan op, als hij zoo volmaakt Macbeth voorstelt, dat hij vergeet waar ge zit, en meent Macbeth in levenden lijve voor u te zien.

En dit inleven in de rol van een ander persoon; na-doen wat die andere persoon ondersteld wordt gedaan te hebben: dat doen alsof men een hartstocht in zich had, die slechts geveind is; dat zweren van een liefde, die geheel denkbeeldig blijft; dat inleven in een haat, dien men niet kent; kortom dit stelselmatige onwaar zijn is, naar onze overtuiging, achadelijk voor eens Christens leven, en aldus voor den Christen ongeoorloofd.

En bleef het nu nog maar bij zulk een enkele voorstelling, we zouden er niets van zeggen. Maar zie, zulk een acteur is nu, zal hij waarlijk kunstenaar worden, gedoemd, om al de dagen zijn levens met dat inleven in het onware bezig te zijn.

Wees u zelf, kom tot u zelf, schud af de valse dubbelgangers, die ge met u omdraagt, is de vermaning van diepen ernst, die in Jezus' Naam tot alle ziel uitgaat. En zie, hier zult ge een mensch nemen en tot hem zeggen: „Leer af oolt u zelf te zijn, zoek van uw eigen wezenlijk hart zoo ver immer mogelijk af te zwerfen, en span er al uw krachten op in om aldoor een andere te schijnen dan ge wezenlijk zijt“.

Dit nu is zonde, is stelselmatig aankweeken van het onware, en we achten het ondenkbaar en volstrekt onmogelijk, dat iemand, zonder een voor ons bijna onbegrijpelijke genade, door zulk een leven van onware gestalten door zou gaan, zonder dat dit leugenachtige zijn Christelijk karakter aantastte en vernielde wat er reins, en edels eens in zijn hart had gesproken“.

Met dit argument acht Kuyper het toneel voor ons als afgedaan.

Wanneer er dan ook in zijn tijd reeds hier en daar in Christelijke kring anders over gedacht wordt, gaat zijn dringende waarschuwing tegen hen uit en constateert hij het als een droef feit, dat, wat voorheen nooit gebeurd was, in zijn dagen plaats vond, dat „christenen, die den Zone Gods hun kinderen in den Doop opdragen, diezelfde kinderen den weg vrij gaven, naar, om nu van niet erger te spreken, de hoogst gevaarlijke tempelen der dramatische kunst“.

Er is sindsdien onder ons wel héél veel veranderd. Of Dr Buitendijk dit alles „nu op de keper beschouwd“ heeft, hopen we volgende keer te bezien.

R. v. R.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Op twee vijanden van de volken van West-Europa wees ik, n.l. het utilitarisme, dat de volken gelukkig wil maken door een belofte van maatschappelijk welzijn, voor de grootst mogelijke meerderheid; de minderheden worden dan verwaarloosd. Daarna het perfectionisme, dat alle dingen door menselijke wijsheid en kracht goed zal maken. Thans komt een derde vijand aan de beurt, die pacifisme heet.

Daar is een gedurig roepen om de vrede. Men conferereert er over, men wil daartoe een nieuwe grote staat, West-Europa, en offert er de nationale zelfstandigheid voor op, wat inzonderheid de kleinen zal treffen. Men is bezig met de opbouw van een sterk leger en ziet geen ander gevaar dan dat dreigt van achter het ijzeren gordijn, het communisme, terwijl men feitelijk zich zijn gedrag door die vijand laat voorschrijven. De revolutie, dus zei Napoleon, wapent zich met de bajonet, thans vliegtug en atombom, en feitelijk is deze revolutie aan beide zijden van het ijzeren gordijn. En het zal blijken, als men de kern der wereldhistorie zó ziet, dat de meest consequente het wint.

De grote fout, die zelfs door een zgn. christelijke vredesbeweging niet wordt gezien, ligt, voor wie de Schrift gehoorzaamt, voor de hand. Zij is deze, dat vrede, evenmin als geluk en verbetering van het leven, nimmer doel kan zijn, maar altijd vrucht moet

wezen. De grond. Men de gezin van kinderen. wijl aller huiskame. Een o heeft in anarchie. Deze p verward, spoed ste als vruch kan vru nieuw. Z de val. Op twi Vooree het kenn bels tore thans. O Het z daardoor. Het rj meinsc rj en daartu zich te c Maar i geweld e Het c van de l ging om een steed Moet i relds ider tus voor tegen ha Het ve noemen, politici i en die w Maar i kant ook minister een Fran Men r veel van Zetten die met werd ver Gelukk desmachti tenrijke der, die Maar i kracht, v de vrijhe Was h vrede do En wa wijdde aa Dan ko worpen, groter kn de werel nog op S en vertel Heeft i Europa; derdruize of blozen Het he ter Schu moedig n dat de v En het lijdert telijk har Ik dael dagen to somde, te Dat me echter zo wereldest mijn bev ende ver Wie de is het tw die door a te waarb steeds g vrede da heid van Daarto len onto gemeenlij heeft ges voorkom dagen, d ren tusse Het is maar di kunnen z had in ee de geeste De vre

... dat alleen
... En Kuyper
... kelen op deze
... placht te doen,
... vertelde hoe
... in de kring
... om dan over
... g: „Zoo eeren
... Gods, en het
... ontspanning,
... a n G o d s

... dat het toneel
... ds door ons
... aartepunt ligt
... waar van het
... ende van:

... gen, zoo geheel
... et publiek van
... titelt voor zich
... ruk blijft: „die
... maar speelt er
... maar doet alsof
... matische kunst
... de acteur eerst
... voorsteit, dat
... eth in levenden

... er persoon; na-
... wordt gedaan
... tsocht in zich
... van een liefde,
... n in een haat,
... matige onwaar-
... dlijk voor eens
... risten ongeoor-

... en enkele voor-
... Maar zie, zulk
... tenaar worden,
... net dat inleven

... de valse dub-
... de vermaning
... t alle ziel uit-
... nemen en tot
... , zoek van uw
... mogelijk af te
... in om altoos
... zigt”.

... rekenen van het
... r en volstrekt
... ons bijna on-
... van onware
... leugenachtige
... vernielde wat
... gesproken”.

... neel voor ons

... hier en daar
... t wordt, gaat
... uit en con-
... wat voorheen
... ats vond, dat
... nderen in den
... weg vrij ge-
... en, de hoogst
... kunst”.

... eel veranderd.
... de keper be-
... eer te bezien.

R. v. R.

Brieven

... West-Europa
... lken gelukkig
... happelijk wel-
... heid; de min-
... arna het per-
... elijke wijsheid
... mt een derde
... t.
... rede. Men con-
... nieuwe grote
... nationale zelf-
... de kleinen zal
... van een sterk
... at dreigt van
... nisme, terwijl
... de vijand laat
... oleon, wapent
... en atoombom,
... zijden van het
... men de kern
... t consequente

... n. christelijke
... , voor wie de
... j is deze, dat
... van het leven,
... rucht moet

wezen. De boom wordt thans gezien met de kroon in de grond en de wortels in de lucht.

Men denke maar eens aan het geval, dat er in een gezin van de avond tot de morgen door ouders en kinderen al maar geroepen werd om de vrede, terwijl aller gedrag er tegen inging, hoe spoedig zou de huiskamer een slagveld zijn.

Een onderwijzer die al maar: orde, rust, roept, heeft in een minimum van tijd een klas van louter anarchie.

Deze geweldige fout, dat boom en vrucht worden verward, dat men het geluk en de vrede en de voor- spoed stelt als doel, terwijl dit alles niet anders dan als vrucht van gehoorzaamheid aan het Woord Gods kan worden afgebeden en ingewacht, is waarlijk niet nieuw. Zij is zo oud als heel de menselijke historie na de val.

Op twee feiten wil ik wijzen.

Voorreest dit, dat de belofte van de vrede altijd het kenmerk is geweest van het wereldrijk, van Babels torenbouw tot het communistisch wereldrijk van thans. Ook dat roept toch gedurig van vrede.

Het zal de vrede brengen en bekoort menig een daardoor.

Het rijk van keizer Augustus, het machtige Romeinse rijk, was een vredesrijk. Zo diende het zich aan en daartoe deed het niets anders dan alle volken aan zich te onderwerpen. Pax Romana. Wereldvrede.

Maar een vrede, die moest rusten op voortdurend geweld en bedrog.

Het christelijk wereldrijk onder de heerschappij van de paus van Rome was ook een vredesrijk. Het ging om de wereldvrede onder de heerschappij van een steeds dieper zinkende kerk.

Moet ik vertellen, hoeveel bloed en tranen dit werelds ideaal heeft gekost? En hoe de kerk van Christus voortdurend werd vervolgd? Ten slotte ging het tegen haar, tegen haar Heer en Koning.

Het verbaast mij, dat er zijn, die zich calvinisten noemen, en die thans geneigd zijn om met de roomse politici in te stemmen in de lof voor die wereldstaat en die wereldvrede.

Maar even verwonderlijk is het, dat men van die kant ook durfde te roemen over de plannen van de minister van Hendrik IV, Sully, tot het brengen van een Franse vrede over Europa.

Men moest er buiten Frankrijk in die dagen niet veel van hebben en niet ten onrechte.

Zetten de Bourbons feitelijk de politiek niet voort, die met Richelieu reeds was ingezet en met Mazarin werd vervolgd?

Gelukkig voor Europa was er toen een andere vredesmacht, n.l. van de opvolgers van Karel V, de Oostenrijkse vrede. Ook twee machten tegenover elkander, die beide de vrede wilden door de wereldmacht.

Maar toen was er, wat thans ontbreekt, nog een kracht, vrucht der Reformatie, die strijden kon voor de vrijheid en zelfstandigheid der kleinere volken.

Was het Lodewijk de veertiende niet te doen om de vrede door Franse overmacht?

En was het niet onze Willem III, die heel zijn leven wijdde aan de verhandeling van dit ontzettend ideaal?

Dan komt, als de vruchten der Reformatie zijn verworpen, de vrede van de jacobijnen, door Napoleon met groter kracht nog nagestreefd. Hij wilde zeer beslist de wereldvrede, gebouwd op zijn wereldmacht. En nog op St. Helena borduurde hij voort aan die droom en vertelde hij van zijn grootse plannen.

Heeft hij niet toen gesmeed zijn leger van West-Europa; werd hem niet gegeven het leven van honderdduizenden jonge mensen, die hij zonder blikken of blozen opofferde aan zijn vredesideaal?

Het heeft mij zeer getroffen, dat de Franse minister Schuman, ter aanbeveling van zijn plannen, vrijmoedig naar Napoleons streven verwees. Een streven dat de vernieuwing waard zou zijn.

En — waar was toen ten onzent de herinnering aan het lijden, dat daardoor ook ons volk trof, zo onmetelijk hard?

Ik dacht, dat het de moeite waard was, om in onze dagen toch aan al het historisch gebeuren, dat ik opsomde, te denken.

Dat men zelfs in antirevolutionaire kring dit alles echter zou oproepen, om ons het huidige ideaal van de wereldstaat aangenaam te maken, het gaat boven mijn bevattings. Ik luister er naar met steeds groeiende verbazing.

Wie de historie van het volkenrecht nagaat, en dit is het tweede felt, en denkt aan de vele systemen, die door allerlei wijsgeren zijn ontworpen, om de vrede te waarborgen voor altijd, die weet, dat het dan ook steeds ging om de wereldvrede. En dat men onder vrede dan niet veel anders verstond dan de afwezigheid van de oorlog.

Daartoe werden dan allerlei mooi schijnende regelen ontworpen, die echter, als er weer oorlog kwam, gemeenlijk algeheel werden vergeten, zodat men wel heeft gezegd, dat volkenrecht, hetwelk de oorlog zal voorkomen, alleen waarde heeft in dagen van vrede; dagen, die gemeenlijk slechts een kort intermezzo waren tussen twee krijgen.

Het is onjuist zo over het volkenrecht te oordelen, maar dit is wel zeker, dat het meer effectief had kunnen zijn, als men zich niet telkens weer verloren had in een idealisme, bijna even leeg en hol, als thans de geesten bezig houdt.

De vrede van de wereldstaat, de droom van de mens,

die de werkelijkheid der menselijke historie niet kent, is, dit bewijst heel de geschiedenis, het gevaarlijkste wat de mensheid kan treffen. Misschien is het daarom dat er thans zijn, die zeggen, dat de historie niets leert. En die dus menen, dat de mensheid altijd weer met het jaar één kan beginnen; het kenmerk van alle revolutie, zoals Groen van Prinsterer het zei.

Ik meende, dat het zelfs Goethe was, die een wereldstaat, en een wereldvrede, zoals hij die ook eens verwachtte van de Franse revolutie, toch zag als de dood voor de vrijheid en toen zag hij zeer zeker goed. En heeft een wijsgeer als Jaspers er niet voor?

Wie onzer durft te loochenen, dat de vrijheden, die West-Europa heeft gekend en nu al minder op prijs blijkt te stellen, een vrucht waren van de Reformatie?

Durfte een belijder van de Christus loochenen, dat de geschiedenis der mensheid geen geschiedenis kan zijn van vrede aldoor, maar van strijd? Heeft de Christus het zelf ons niet gezegd, dat Hij niet gekomen is om vrede te brengen op de aarde, maar het zwaard?

Loochent men de door Hem gestelde antithese, de strijd tussen de wereld en de kerk des Heren?

Laat men het in christelijke kring in zijn droeve oppervlakkigheid doen, men zal ondervinden, dat het niet de mens is die regeert en dat het niet des mensens woord is, dat zal bestaan.

De reformatoren der zestiende eeuw wilden zeer gaarne, zoals wij allen, een toestand, die door de

Psalm 13

Vertaling N.B.G.

Hoe lang, o HERE, nog dit leed?
Hoe lang, nu Gij me aldoor vergeet,
blijft mij uw aangezicht verborgen?
Hoe lang nog leeft mijn ziel in zorgen,
mijn hart in kommer, dag aan dag?

Hoe lang nog onder 's vijands spot?
Aanschouw het toch, o HEER, mijn God.
en antwoord mij! Verlicht mijn ogen,
opdat hij niet mij overmoge
en ik ten dode inslapen zou!

Maar ik, hoe hij zich nog verblijdt,
bouw op uw goedertierenheid.
Mijn hart zal van uw redding juichen,
mijn zang wil van de HEER getuigen,
omdat Hij mij heeft welgedaan.

A. v. B.

Schrift genoemd wordt van „een stil en gerust leven“, maar dit allereerst voor de kerk van Christus, en als het daar is, dan kan het zijn overal.

Zij stelden echter niet de vrede voorop, maar riepen op tot de strijd voor de kerk des Heren tegen de machtige vijanden, die geen rust kenden voor zij haar hadden vermoord.

Ook zij pleitten voor samenwerking, maar van zelfstandige staten, want het was hun mee te doen de nationale zelfstandigheid te verdedigen tegen de mensen van het wereldrijk, het wereldrijk van valse kerk en goddeloze staat.

Het ging hun om het recht; vrede, zeker, maar door recht, en dat recht was allereerst het recht der kerk, de enige voorwaarde voor waarlijke geestelijke vrijheid allerwege. Het is weer verbazingwekkend, dat zelfs dit door de z.g.n. calvinisten van deze dag wordt weersproken, die liever heulen met de humanist of socialist, dan samengaan met diegenen, die weer oproepen tot de gehoorzaamheid aan Schrift en belijdenis.

En was het niet die strijd der Reformatie, die voor Europa werkelijk vrijheid bracht, en handhaving van het waarlijke volkenrecht? En zo ook dagen van een vrede, die geen slavernij betekende, en geen opstapeling van onrecht.

Wij willen daarover nog wat verder spreken. Tot een volgende brief, zo de Here het wil.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen

MARNIX.

PERSCHOUW

DE PERS BIJ HET OVERLIJDEN
VAN PROF. SCHILDER.

In de Kamper Kerkbode lezen we het woord, dat ds Visé in de kerkeraad te Kampen gesproken heeft, dat we u gaarne doorgeven:

U zult het verstaan, dat ik meen op deze eerste vergadering van den Algemeenen Kerkeraad na den drie en twintigsten Maart het werk niet te mogen beginnen zonder een oogenblik te hebben stilgestaan bij het overlijden van onzen broeder Klaas Schilder, wiens leven de HEERE in den vroegen morgen van dien rustdag, voor wat zijn loop hier op aarde betreft, heeft stilgezet.

In de samenkomst der gemeente op Zondagmorgen j.l. heb ik gezegd, waarom een „herdenking“ van dezen broeder in de bediening des Woords mij niet ver-

antwoord scheen. In de eerste plaats omdat de gemeente behalve hem nog een doode, een zuster, had te betreuren. In de tweede plaats omdat aandacht vragen voor onze dooden zoo licht het gevaar met zich bracht de aandacht af te leiden van Christus in Zijn lijden. Schilder zelf zou het ook niet gewild hebben. Hij heeft tot in intride- en afscheidspredikaties toe, zelfs wanneer hij het huwelijk van zijn kinderen bevestigde, nooit aandacht gevraagd voor zichzelf of van den dienst des Woords een familie-aangelegenheid gemaakt. En wat hij in zijn leven niet deed, dat doen wij niet na zijn sterven.

Thans is het anders.

Het zou misplaatst zijn thans na te laten wat we Zondagmorgen meenden niet te moeten doen.

Niet omdat broeder K. Schilder zulk een bijzondere plaats bekleedde in het leven der gemeente. Integendeel, hij heeft onder ons gewandeld als wat de Kerkenorde in artikel 80 noemt „een gemeen lidmaat der kerk“. En ik voeg er in één adem aan toe, hij heeft onder ons nooit iets begaan van „alle de zonden en grove feiten, die“, naar datzelfde artikel 80, „den bedrijver voor de wereld eerloos maken en in een gemeen lidmaat der kerk der afschijding waardig gerekend zouden worden“.

Het eenige, dat we na zijn verscheiden kunnen getuigen, is, dat broeder Klaas Schilder niet alleen op den rustdag de samenkomsten der gemeente bezocht, maar dat hij zich ook in de godsdienstoefeningen op andere dagen getrouw vinden liet. En dan was niet de hoogleeraar Schilder ter kerk, maar het gemeen lidmaat der kerk. Hij liet zich daar onderwijzen, vermanen, vertroosten. Was, gelijk nog voor kort geschiedde, Mevrouw Schilder niet ter kerk geweest, dan troostte hij haar, hij, de schriftgeleerde in het koninkrijk der hemelen onderwezen, niet uit den eigen voorraad niet oude en nieuwe dingen, maar hij vertelde de preek. De ouderlingen der gemeente ontving hij als zulken, die van den Heere Christus waren aangewezen om ook te waken over hem. Op de vergaderingen van den kerkeraad met de manslidmaten der gemeente, beledigd tot de verkiezing van ambtsdragers, waar vele anderen verstek laten gaan, was hij steeds aanwezig en hoezeer zijn tijd met vele besognes bezet was, bleef hij totdat de telling gedaan, de uitslag bekend gemaakt en het dankgebed uitgesproken was. In dat alles wandelde hij niet slechts als een gemeen, maar ook als een getrouw lidmaat der kerk. Hij wandelde ootmoedig met zijn God.

Dat was veel.

Maar dat was ook alles.

Ik herinner me niet, althans zoolang ik op Uw vergaderingen ben, dat er ooit eenig stuk van zijn hand op Uw tafel geweest is. Adviezen zijn aan hem nooit gevraagd. Nog minder heeft hij adviezen ongevraagd op Uw agenda gebracht.

Toch staan we een oogenblik stil.

Niet vanwege de bijzondere plaats, die hij, de oudste hoogleeraar der school, sedert Grijdanus' verscheiden, nog meer dan tevoren, innam in ons breedere kerkelijke leven. Maar wel om den geheel bijzonderen band dien God de Heere in bange dagen legde tusschen den Kampener kerkeraad en dit gemeen lidmaat der kerk, toen hij als hoogleeraar der Hoogeschool en emeritus-dienaar des Woords van de Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Delfshaven eerst geschorst en daarna afgezet werd en in dien nood rechtsbescherming zocht bij U.

Hij werd geschorst.

Beticht van zonden, om welke de leden der kerk, die daarin leven, in het Avondmaalsformulier vermaand worden zich van de tafel des Heeren te onthouden en waarvan artikel 80 van de Kerkenordening zegt, dat ze in een gemeen lidmaat der kerk der afschijding waardig zijn. Door aan al de Gereformeerde Kerken te verzoeken openlijk voor de bekeering van dezen aldus gevonniste te bidden had de generale synode hem bovendien in feite met voorbijgang van alle voorgaande vermaningen en tuchtaatregelen reeds op één lijn gesteld met die lidmaten der kerk, die onder de tweede trap der censuur gesteld zijn.

Toen wendde het lidmaat K. Schilder zich tot U.

En de vraag lag in Uw midden of met een, die, van zulke zonden beschuldigd, uit twee ambten was geschorst, nog op christelijke wijze den dood des Heeren te verkondigen viel. En het is, broeders, de eere van dezen kerkeraad geweest die vraag ook te beantwoorden. De generale synode was van oordeel dat de tafel-gemeenschap met den geschorsten hoogleeraar en emeritus-dienaar des Woords, ondanks gedaane vonnis en ondanks gevraagde voorbede, ongebrouwen was. Maar hij hebt aan dat spel met de sleutelen des hemelrijks niet meegedaan. Gij hebt gezegd: of deze broeder is terecht beschuldigd, geoordeeld en gevonnist, maar dan is bij zulke gronden voor zijn schorsing de Avondmaalsgemeenschap tot op den dag van zijn bekeering verboden; of deze broeder heeft niets bedreven, waarom hem de toegang tot de tafel des Heeren zou moeten worden ontzegd, maar dan zijn ook de gronden voor zijn schorsing niet waarheid, maar leugen.

Ge hebt — terecht — het laatste geoordeeld.

Dat was Uw eere.

Omdat het was genade-van-God.

In bange dagen, waarin deze om zijn trouw aan de Schrift, de Confessie en de Kerkenordening geschorste broeder „eenzaam en verschoven“ was en „duizend zorgen, duizend nooden“ zijn „angstvallig hart kwelden“, mocht hij tegenover een kerkeraadsmacht neurende synode, bij zijn eigen kerkeraad vinden wat hij zelf vaak zal gelezen hebben op den gevel van de Van-Gelderstichting in Uw stad, toen hij als gymnasiast daar dagelijks voorbijging: Refugium et Solatium — Toevlucht en Troost.

Ge hebt daarvoor — ik denk aan den dienaar des Woords, ouderlingen en de diakenen, die toen in het ambt stonden, van wie sommigen reeds zijn ontslapen — zelf het harde oordeel van scheurmakend, het vonnis van schorsing en afzetting verdragen. En dat terwijl Kampens kerk zich, als eertijds die van Amsterdam, betoonde „d' mater salem“ — de moeder des vredes.